

Svakodnevne obiteljske prakse (rodna raspodjela poslova u obitelji) i novo očinstvo

Prikazi rezultata dvaju istraživanja

izv.prof.dr.sc. Željko Boneta
Učiteljski fakultet u Rijeci

DEFINICIJE POJMOVA

Obiteljske prakse su uobičajeni svakodnevni poslovi u obitelji usmjereni na druge članove obitelji.

Rodna raspodjela svakodневnih poslova u obitelji je jedan aspekt obiteljskih praksi, a odnosi se na omjer svakodnevnog angažmana supruge/partnerice/majke i supruga/partnera/oca.

Novo očinstvo obuhvaća obrazac prakse očeva (i identitet) koji aktivno sudjeluju u obavljanje svakodnevni poslova vezanih uz dijete.

STRUKTURA PREDAVANJA

1. Modernizacija društva i promjene u obitelji
2. Obiteljske promjene u razdoblju kasne modernosti
3. Modernizacijski procesi u hrvatskom društvu i rodna nejednakost
4. Svakodnevne obiteljske prakse i novo očinstvo – empirijske spoznaje

MODERNIZACIJA DRUŠTVA

Modernizacija je proces rasapa tradicionalnog (ruralnog) društva i izgradnje modernog (industrijskog) društva.

Table 24–1 The United States: A Century of Change

	1910	2010
National population	92 million	309 million
Share living in cities	46%	84%
Life expectancy	48 years (men), 52 years (women)	76 years (men), 81 years (women)
Median age	24.1 years	37.2 years
Average household income	\$8,000 (in 2010 dollars)	\$60,395 (in 2010 dollars)
Share of income spent on food	43%	13%
Share of homes with flush toilets	10%	99.4%
Average number of cars	1 car for every 64 households	2.2 cars for every household
Divorce rate	about 1 in 20 marriages	about 6 in 20 marriages
Average gallons of petroleum products consumed	34 per person per year	1,100 per person per year

Izvor: Macionis, John, J. (2017). *Sociology*. Boston: Pearson.

Značajke društvenih promjena

- ❖ Događaju se **stalno**, danas puno **brže nego u prošlosti**.
- ❖ Proturječne su, imaju **dobre**, ali i **loše (neplanirane)** posljedice.
- ❖ **Mnoštvo novina u svim područjima društvenog života** (tehnoloških izuma, otkrića, novih načina proizvodnje, novog ustrojstva društva, **novih obrazaca ponašanja i vrijednosti**) u protekla je tri stoljeća radikalno promijenilo sve sfere društava.

DIMENZIJE MODERNIZACIJE

1) EKONOMSKA SFERA

- Ključan uzrok svih ostalih društvenih promjena
- **Industrijalizacija i primjena znanosti u razvoju tehnologije** ima mnogostruke posljedice (specijalizacija, profesionalizacija, veća socijalna mobilnost, viši životni standard ...)

2) POLITIČKA SFERA

- **Demokratski politički poredak**, centralizirana država
- **Opće obrazovanje** omogućuje usvajanje profesionalnih vještina

3) URBANIZACIJA

- razvoj gradova i gradskog načina života

4) DEMOGRAFSKE PROMJENE

- smanjuju se stope mortaliteta i fertiliteta, prostorna mobilnost

5) KULTURNA SFERA

- Proces detradicionalizacije društva.
- Pluralizacija kulturnog i vrijednosnog sustava.
- Proces sekularizacije - religija gubi utjecaj nad različitim područjima društvenog života.
- Slabi značaj primarnih društvenih grupa
- Jačanje individualizma - na prvo mjesto dolaze samoodređenje (autodeterminacija) djelovanja, osobna sreća i samoispunjenje pojedinca
- Promjene u rodnim ulogama te definicijama ženskosti i muškosti
- Porodica (šira obitelj – ljudi koji su po-rodu zajedno) se svodi na obitelj (ljude koji obitavaju zajedno)

PROMJENE U OBITELJI

PORODICA (ŠIRA OBITELJ) U PREDMODERNIM (TRADICIONALNIM) DRUŠTVIMA

- Rodbinski odnosi su temelj organizacije društvenog života (*porodična poljoprivredna proizvodnja*).
- **Snažna rodbinska solidarnost** (*ekstremni primjer je "krvna osveta"*).
- Članovi imaju uzajamna prava i obveze (*npr. briga o rodbini; ekstremni primjeri sororat i levirat*).
- **Mala je mogućnost izbora** uloga u obitelji.
- **Obitelji su stabilne** (razvod najčešće nije bio moguć).
- ŠTO SE ZBIVA S PORODICOM (ŠIROM OBITELJI) U PROCESU MODERNIZACIJE (industrijalizacije)?

Industrijalizacija i izolirana nukleusna obitelj

T. Parsons analizira američku (sredina XX. st) izoliranu nukleusnu obitelj.

Temeljne (nesvodive) funkcije nukleusne obitelji u industrijskom društvu:

1. Primarna socijalizacija djece - ključna uloga majke (= domaćica)

A) Internalizacija kulture

B) Strukturiranje ličnosti

➡ skladna obitelj suprotstavljena je nemilosrdnom svijetu rada izvan nje

2. Stabilizacija odraslih ličnosti

➡ Žena (= kućanica) podupire muža (= hranitelj)

➡ **Roditeljstvo** – otac se nakon napornog posla igra s djecom, što je ispušni ventil frustracija s posla i način „punjenja baterija”

PRIRUČNIK ZA ŽENE IZ 1955. ● ●

Davne 1955. štampan je priručnik za žene pod nazivom "Kućna ekonomija". Evo nekoliko saveta iz tog štiva:

"Pripremite večeru na vreme. Planirajte je ujutro, ili čak prethodnog dana, kako bi vašeg supruga dočekaio ukusan obrok kad se vrati s posla.

PRIPREMITE SE ZA MUŽA

Odmorite se 15 minuta pre njegovog dolaska kući, tako ćete biti osveženi kad stigne. Popravite šminku, stavite traku u kosu i izgledajte sveže.

SMANJITE BUKU Kad se vaš suprug vrati s posla, isključite sve kućne aparate i podstaknite decu da se i ona utišaju. Budite

srećni što ga vidite. Poslušajte ga. Iako mu možda morate reći mnogo toga, nemojte to učiniti neposredno nakon njegovog dolaska kući. Neka on prvo govori, sigurno ima važnije stvari na umu od vas.

NE OMETAJTE GA Ne žalite se ako vaš muž dođe kući kasno uveče ili ako želi da ode nekuda na večeru bez vas. Ne sumnjajte u njegovu sposobnost prosuđivanja ili integritet. Ne zaboravite da je on gospodar u kući i kao takav uvek će sprovoditi svoju volju, pošteno i pravedno.

ZAPAMTITE, DOBRA ŽENA ZNA GDE JOJ JE MESTO.

- Parsons zagovara ideju **diferenciranih i komplementarnih rodnih uloga**:
emocionalno žensko/majka - kućanica i
muškarac/otac - hranitelj

Kritika Parsonsa:

- Slika **obitelji bjelačke srednje klase**, a **zanemaruje ostale obiteljske varijacije** (npr. obitelji radničke klase gdje su oba supružnika zaposlena, siromašne crnačke obitelji ...)
- **Idealizira unutar obiteljske odnose i zanemaruje obiteljske probleme** (sukobe roditelja i djece, sukobe supružnika)

Industrijalizacija i obitelji radničke klase

Analiza M. Younga i P. Willmotta.

Rana faza industrijalizacije (od kraja 18. st., do početka 20. st.)

- zbog siromaštva (nezaposlenost, male nadnice) **žene** iniciraju jačanje proširenih rodbinskih socijalnih mreža.
- „muškarci su često istisnuti iz topline ženskog kruga te su od krčme napravili mjesto za vlastitu zaštitu”
- očevi se ipak više nego prije uključuju u odgoj djece

3. Simetrična obitelj (druga polovica XX. st.)

Nukleusna obitelj se osamostaljuje, otac/muškarac ponovo je vezan uz dom, a supružničke su veze jake.

Razlozi širenja ovog obrasca: **poboljšanje životnih i radnih uvjeta; veća geografska pokretljivost** – ugrožava veze roditelja i djece; **manji broj djece; poboljšanje životnog standarda.**

4. Buduća obitelji

► načelo stratificirane difuzije = ono što danas radi klasa na vrhu stratifikacije sutra će raditi klase sa dna.

Značajke obrazaca obitelji više klase: **usmjerenost (muža) na posao; poslovni kontakti u slobodno vrijeme** (golf, poslovne večere ...); **veća asimetričnost - rodna raspodjela poslova: žena kućanica, a muž hranitelj;** posljedica napretka tehnologije biti će povećanje broja zanimljivih (kreativnih) poslova.

Kritika: Je li obitelj 3. faze bila simetrična? Obrasci više klase nisu se proširili.

FEMINISTIČKE TEORIJE

STRUKTURNE PROMJENE

Predindustrijsko društvo

- Porodica je osnovna jedinica proizvodnje
- Žena je uključena u proizvodnju, o kući brinu neudane kćeri

Industrijsko društvo

- U početku su u tvornicama zaposlene i žene
- Ukidanjem dječjeg rada (XIX./XX. st.) – djeca postaju dugo ovisna o majkama
- U ekonomskoj krizi 1930-tih zbog pritiska „muških“ sindikata ograničava se ženski rad

KULTURNA PROMJENA

- Širi se viktorijanska ideologija – ženi je mjesto u kući
- Posljedica je pojava majke – kućanice
- Prva polovica XX. st. - sve veće zapošljavanje žena uz zadržavanje uloge kućanice

Posljedice industrijalizacije:

- Kućni poslovi se izdvajaju od drugih poslova
- Muškarci su odvojeni od kućnih poslova
- Majka – kućanica je primarna uloga svih žena
- Žene i djeca su ekonomski ovisna o muškarcu
- Nejednakost spolova kao važan (za neke feministice i najvažniji) oblik društvene nejednakosti

Modernizacija i preobrazba intimnosti

A. Giddens

Predmoderna društva - ekonomski razlozi sklapanja braka koji ne uključuje nježnost ni strast

Moderna društva

➤ od 18. st. popularizacija ideje romantične ljubavi

Karakteristike romantične ljubavi:

1. idealizacija predmeta ljubavi = savršeni partner
  2. snažna uzajamna privlačnost = snažna veza (emocionalna, seksualna ...) vodi ispunjenju života
  3. smanjenje se broja članova obitelji (manje poroda)
  4. malo razvoda i predbračnih veza
- "... sanjarenja žena o romantičnoj ljubavi vrlo su često okončavala tužnom zbiljom – podčinjenošću u kući ..."

Zaključak: obitelji i modernizacija

- Porodica (proširena obitelj) se svodi na nukleusnu obitelj
- Veći je stupanj spolne slobode (kontracepcija)
- Slobodan izbor partnera/supružnika
- Mijenjaju se supružničke uloge, egalitarnost nasuprot patrijarhalnosti u obiteljskim odnosima
- Zapošljavanje žena
- Sve kasnije se ulazi u brak
- Manje je djece u obitelji, a sve se više djece rađa izvan braka
- Promjena poželjnog obrasca roditeljstva - „dijete kao projekt“
- Prava djeteta
- Sve su veće stope razvoda braka

OBITELJSKE PROMJENE U KASNOJ MODERNOSTI

DRUŠTVO KASNE MODERNOSTI ILI POSTMODERNO DRUŠTVO

➤ Sredinom XX. st. dolazi do promjena u razvijenim zemljama

1) Strukturne promjene

➤ smanjuje se sekundarni, a raste tercijarni sektor

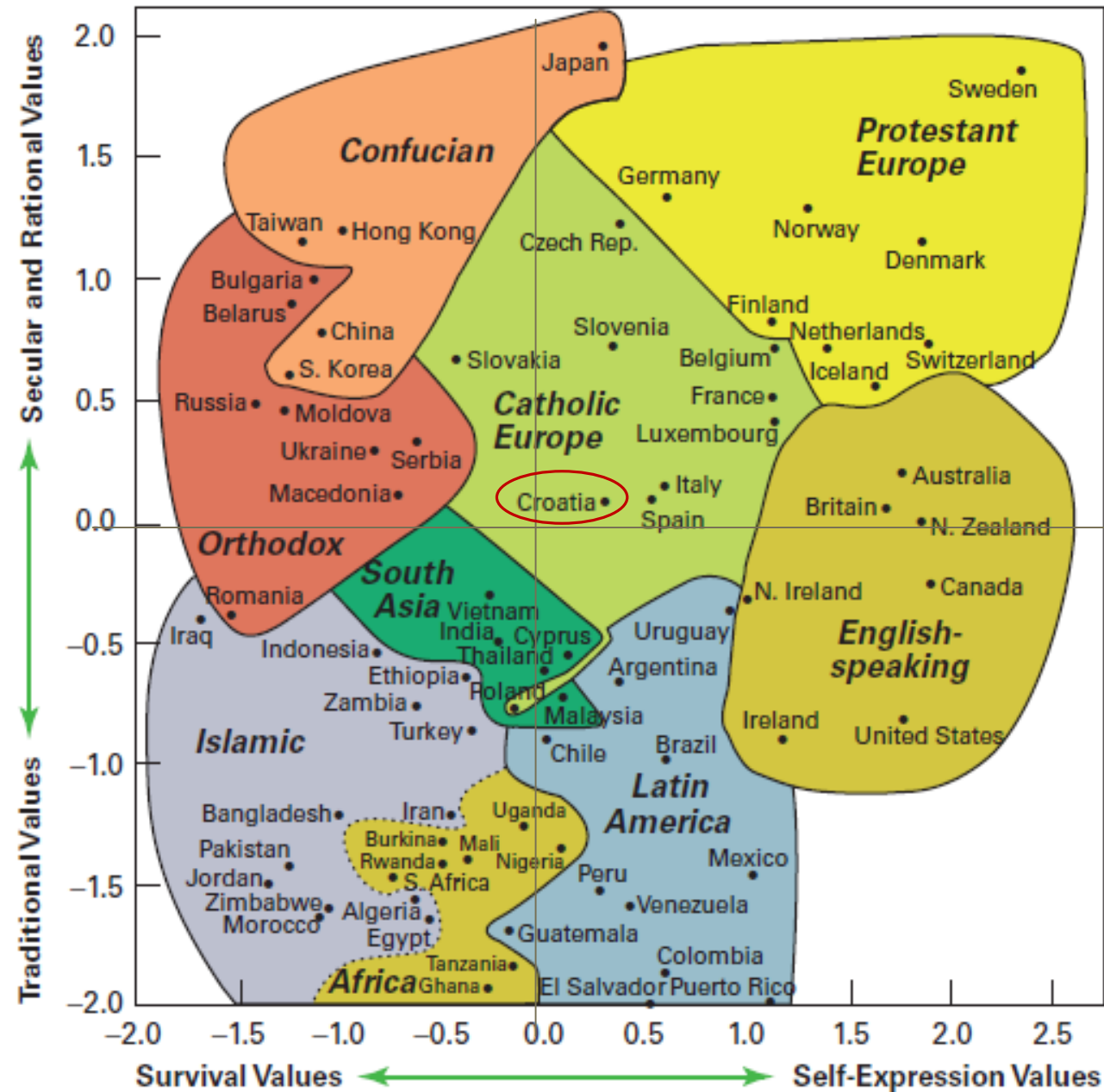
2) Promjene u sferi kulture: mijenja se vrijednosni sustav (R. Inglehart)

➤ tradicionalne vrijednosti (tradicija, religija, kolektivitet)

➤ materijalističke vrijednosti (ekonomsko postignuće, sekularnost)

➤ postmaterijalističke vrijednosti (kvaliteta života, individua)

Inglehart: Svjetsko istraživanje vrijednosti

SOURCE: Inglehart & Welzel (2014).

U. BECK: DRUŠTVO RIZIKA

Znanstveno-tehnološki napredak stvara **nove rizike** u svakodnevnom životu (npr. izbor partnera)

- Individualizacija – kreiranje vlastitih biografija = pojedinac sam organizira svoj život i donosi sve više odluka, cilj je biti autentičan
- Slabljenjem tradicije gubi se podrška rodbine i okoline, pa podršku tražimo u osobnim vezama

„ ... nukleusna obitelj nudi utočište u hladnom okruženju našeg impersonalnog, nesigurnog društva obilja ... ”

- Ljubav je važno područje ostvarenja individualnosti = glad za ljubavlju
- Neprestano propitivanje vrijednosti odnosa
- Ne postoji jedan dominantan tip obitelji, organizacijska raznolikost – konvencionalne, rekonstruirane, jednoroditeljske, istospolne ...

U. BECK I E. BECK-GERNSHEIM: NORMALNI LJUBAVNI KAOS

BITKA SPOLOVA JE SREDIŠNJA DRAMA SUVREMENOSTI.

- Bračni savjetnici, visoka stopa razvoda ...
- Sve je teže pronaći i zadržati ljubav

Sukobi u vezama su posljedica:

- a) Sve većih mogućnosti izbora
- b) Nedefiniranih rodni uloga
- c) Oba partnera okrenuta su karijeri (konflikt dviju poslovnih biografija)
- d) Posao u kapitalizmu je zahtjevan (natjecanje i mobilnost)

Normalni ljubavni kaos = sve više čeznemo za ljubavlju, ali je sve teže ostvarujemo.

RODITELJSTVO

skup društveno definiranih očekivanja (ciljeva) i praksi vezanih uz odgoj novih generacija

- Roditeljstvo je socijalni konstrukt - shvaćanja poželjnog roditeljstva variraju u vremenu i prostoru

- Nekada je cilj odgoja bio poslušnost djece (konformizam), a današnji odgoj uvažava dječju autonomiju (liberalizacija roditeljstva)

Roditeljstvo danas:

- Odluka je posljedica autonomne odluke (slabi pritisak zajednice, kontracepcija)

- Roditeljstvo je okosnica identiteta oba roditelja

- Mijenja se uloga oca, a samim time i majke

- Dijetecentrična obitelji

- Institucionalizacija djetinjstva

- Zadaci roditelja su puno veći („profesionalizacija” roditeljstva)

INTENZIVNO (HELIKOPTER) RODITELJSTVO

Roditelji, kako bi povećali šanse za kasniji uspjeh u životu, **dijete uključuju u veliki broj aktivnosti.**

- **Zaštitnički i kritički nastrojeni roditelji („tigar majke“)**
- Karakteristika mladih, ambicioznih i visoko obrazovanih roditelja
- **Jača neformalni izvanjski pritisak da se bude dobar roditelj, ponajprije na majke (ali i samopritisak)**
- **„Novi mamizam“ (Eart mom)-** majka ima obavezu u potpunosti se posvetiti djetetu
- **Postavljeni su visoki, nedostižni ciljeve**
- **Pretpostavka je da se biti dobar roditelj može „naučiti“, ako posluša savjete stručnjaka**
- Kroz medije se producira poželjna slika majke

Novo očinstvo

- Tradicionalna patrijarhalna slika „odsutnog oca”
- Promjena identiteta očeva – prisutniji u odgoju djeteta i obavljanju kućanskih poslova
- Cilj je povećati dobrobit djeteta
- Promjene se više zbivaju u identitetu očeva nego u praksi
- Problem - ne postoji jasan model očinstva

Roditeljstvo postaje puno više planiran i složen pothvat nego što je to bio nekada (Beck-Gersheim, 2002).

Je li novo očinstvo mit ili realnost?

MODERNIZACIJSKI PROCESI U HRVATSKOM DRUŠTVU I RODNA NEJEDNAKOST

Prvi val modernizacije (XIX. st. – 1945.)

Sporadična industrijalizacija; 79% ljudi živi na selu; slaba obrazovna infrastruktura.

Vera Erlich: Porodica u transformaciji (etnološko istraživanje 1920/30tih)

- Ekonomske promjene unose razdor u porodicu, zadruge nestaju
- Područja „burne preformacije”: bračni i generacijski sukobi; djeca se fizički kažnjavaju; muž se savjetuje sa ženom; slabi bračna vjernost; smanjuje se nepismenost; raste alkoholizam.
- Područja „nove stabilizacije”: nema zadruga; stabilan i vjeran brak; veća povezanost (intimnost) supružnika; uloga ljubavi (a ne samo imetka) pri sklapanju braka; manji autoritet oca; nema sukoba djece s roditeljima; nema surovog tjelesnog kažnjavanja djece; veće seksualne slobode; veća pismenost; mala alkoholiziranost.
- Duboki jaz između patrijarhalni i nepatrijarhalnih sredina.

Drugi val modernizacije (1945. – 1990.)

Posljedice relativno uspješne industrijalizacije su strukturne (zapošljavanje žena, promjena strukture obitelji) i kulturne promjene (slabljenje patrijarhata)

- Iako je bila učinkovitija od ostalih istočnoeuropskih društava, vremenom se sustav pokazao razvojno neučinkovitim

- Modernizacija je nejednako zahvaćala pojedine regije

S. Leinert Novosel (1998) Promjena društvenog položaja žene u razdoblju tranzicije

- Socijalizam naglašavana jednakost i ravnopravnost među spolovima (školovanje, zapošljavanje ...)

- Mijenja se položaj žena u javnoj sferi, u privatnoj sferi promjene su manje

- Dvostruko radno opterećenje žena (70 sati tjedno)

Treći val modernizacije (1990. -)

Višestranačje, urušavanje socijalizma i rat

- Razdoblje deindustrijalizacije i velike socijalne diferencijacije
- Proturječan proces istodobne modernizacije (politički ustroj, stavovi o rodnoj ravnopravnosti) i retradicionalizacije (politički identitet i obiteljskih odnosa)
- Uz nejednak društveni tretman važna je uloga **kulture „samožrtvujućeg majčinstva“**

S. Leinert Novosel (1998) Trećina ispitanika ima moderne stavove, trećina tradicionalne, a trećina je negdje između. Prema mišljenju žena i većine muškaraca, društveni položaj žena promijenio se u na gore.

S. Leinert Novosel (2018) Studenti percipiraju uloge žena i muškaraca u osjetno manjoj mjeri rodno specifičnima nego prije.

Ž. Kamenov i B. Galić (2009) *Postoji li rodna ravnopravnost u Hrvatskoj?*

66,7% žena i 47,8% muškaraca - rodna ravnopravnost **NE POSTOJI**

I. Tomić-Koludrović i D. Lončarić (2007) *Tipovi rodni uloga u hrvatskim obiteljima*

- **Tradicionalni supružnik** - žene obavljaju kućanske poslove
- **Moderni supružnik** - muškarci participiraju u obavljanju kućanskih poslova
- **Pragmatični supružnik** – povezuje tradicionalni i modernistički obrazac
- **Neopredijeljeni supružnik**

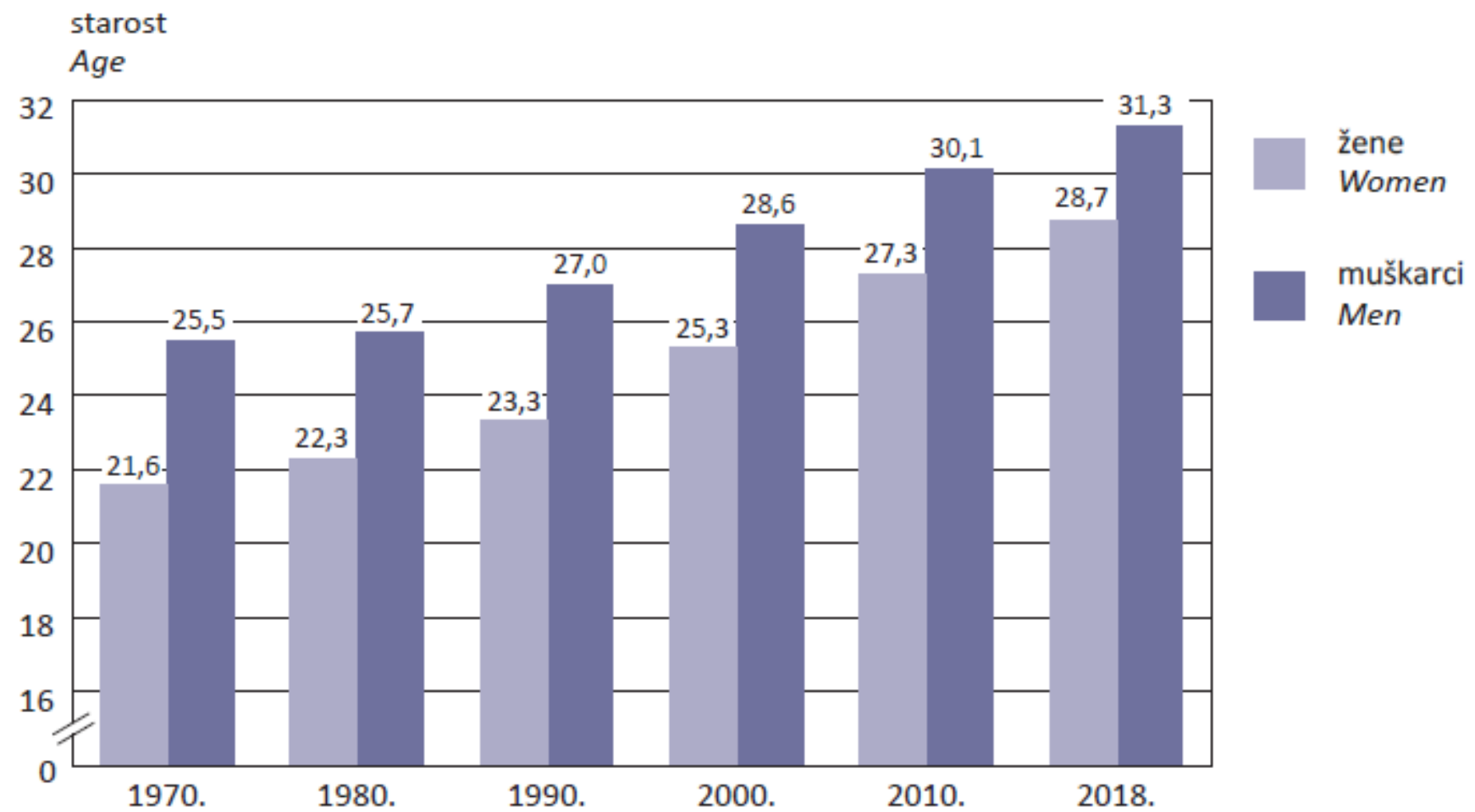
Novija istraživanja pokazuju značajne promjene koje govore o sve **širem prihvaćanju ideje novog očinstva** (npr. u spremnosti očeva da odu na bolovanje kada je dijete bolesno)

I. Tomić-Koludrović (2005) Tipovi žena u Hrvatskoj:

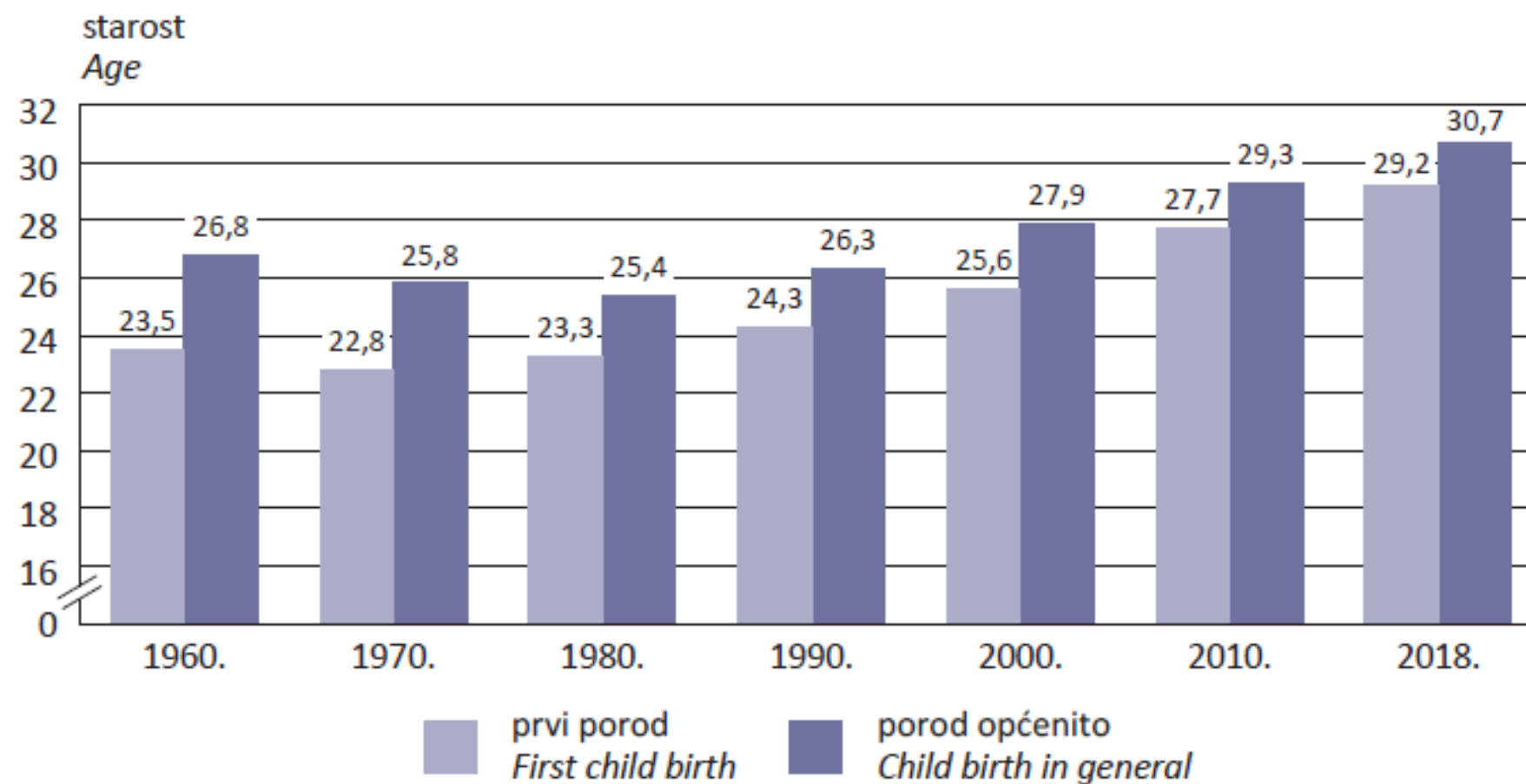
Predmoderni tip – 14% uzorka; patrijarhalni stavovi; prosjek 58 g.; bez OŠ

- **Tradicionalni tip** – 34%; patrijarhalni stavovi, ali podržava zaposlenost žena; 53 g.; OŠ i SŠ
- **Neodlučno-moderan tip** – 28%; srednje vrijednosti u svim stavovima; 46 g.; OŠ i SŠ
- **Prijelazno-refleksivni tip** – 24%,; stavovi intenzivnog majčinstva; 35 g.; SŠ, VŠS i VSS
- **Naslijeđeni kulturni obrasci obiteljskog života** - zapadno od Hajnalove linije (St. Petersburg – Trst) nukleusna obitelj je norma, istočno od nje se češće živi s članovima porodice (proširene obitelji)

PROSJEČNA STAROST PRI SKLAPANJU PRVOG BRAKA
AVERAGE AGE AT FIRST MARRIAGE

PROSJEČNA STAROST MAJKE PRI PORODU AVERAGE AGE OF MOTHER AT CHILD BIRTH

Live births outside marriage, selected years, 1960-2017

(share of total live births, %)

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2014	2015	2016	2017
EU-28 (*)	.	.	.	.	27.3	38.1	42.0	42.5	42.6	.
Belgium	2.1	2.8	4.1	11.6	28.0	45.7	49.4	48.0	49.0	.
Bulgaria	8.0	8.5	10.9	12.4	38.4	54.1	58.8	58.6	58.6	58.9
Czechia	4.9	5.4	5.6	8.6	21.8	40.3	46.7	47.8	48.6	49.0
Denmark	7.8	11.0	33.2	46.4	44.6	47.3	52.5	53.8	54.0	54.2
Germany	7.6	7.2	11.9	15.3	23.4	33.3	35.0	35.0	35.5	34.7
Estonia	.	.	.	27.2	54.5	59.1	59.4	57.9	56.1	58.6
Ireland	1.6	2.7	5.9	14.6	31.5	33.8	36.3	36.6	36.6	37.6
Greece	1.2	1.1	1.5	2.2	4.0	7.3	8.2	8.8	9.4	10.3
Spain	2.3	1.4	3.9	9.6	17.7	35.5	42.5	44.5	45.9	46.8
France (²)	6.1	6.8	11.4	30.1	43.6	55.0	58.5	59.1	59.7	59.9
Croatia	7.4	5.4	5.1	7.0	9.0	13.3	17.4	18.1	18.9	19.9
Italy	2.4	2.2	4.3	6.5	9.7	21.8	28.8	30.0	28.0	32.8
Cyprus	.	0.2	0.6	0.7	2.3	15.2	15.4	16.6	19.1	20.3
Latvia	11.9	11.4	12.5	16.9	40.4	44.4	44.0	41.5	40.9	40.4
Lithuania	.	3.7	6.3	7.0	22.6	25.7	29.0	27.7	27.4	26.7
Luxembourg	3.2	4.0	6.0	12.8	21.9	34.0	39.1	38.8	40.7	40.8
Hungary	5.5	5.4	7.1	13.1	29.0	40.8	47.3	47.9	46.7	44.7
Malta	0.7	1.5	1.1	1.8	10.6	25.3	.	.	.	.
Netherlands	1.4	2.1	4.1	11.4	24.9	44.3	48.7	49.8	50.4	51.0
Austria	13.0	12.8	17.8	23.6	31.3	40.1	41.7	42.1	42.2	42.0
Poland	.	5.0	4.8	6.2	12.1	20.6	24.2	24.6	25.0	24.1
Portugal	9.5	7.3	9.2	14.7	22.2	41.3	49.3	50.7	52.8	54.9
Romania	.	.	.	.	25.5	27.7	31.8	31.6	31.3	31.2
Slovenia	9.1	8.5	13.1	24.5	37.1	55.7	58.3	57.9	58.6	57.5
Slovakia	4.7	6.2	5.7	7.6	18.3	33.0	38.9	39.2	40.2	40.1
Finland	4.0	5.8	13.1	25.2	39.2	41.1	42.8	44.3	44.9	44.8
Sweden	11.3	18.6	39.7	47.0	55.3	54.2	54.6	54.7	54.9	54.5
United Kingdom	5.2	8.0	11.5	27.9	39.5	46.9	47.6	47.9	47.7	48.2
Iceland	25.3	29.9	39.7	55.2	65.2	64.3	.	.	69.6	71.2
Liechtenstein	3.7	4.5	5.3	6.9	15.7	21.3	21.8	15.1	22.2	22.2
Norway	3.7	6.9	14.5	38.6	49.6	54.8	55.5	55.9	56.2	55.7
Switzerland	3.8	3.8	4.7	6.1	10.7	18.6	21.7	22.9	24.2	25.2
North Macedonia	5.1	6.2	6.1	7.1	9.8	12.2	.	11.0	12.0	11.6
Serbia	.	.	.	.	20.7	24.0	25.1	25.5	25.9	26.3
Turkey	.	.	.	.	.	2.6	2.8	2.8	2.9	3.0
Bosnia and Herzegovina	.	.	.	.	.	10.8	.	.	.	.
Kosovo (²)	.	.	.	.	.	40.3	.	42.6	41.6	.

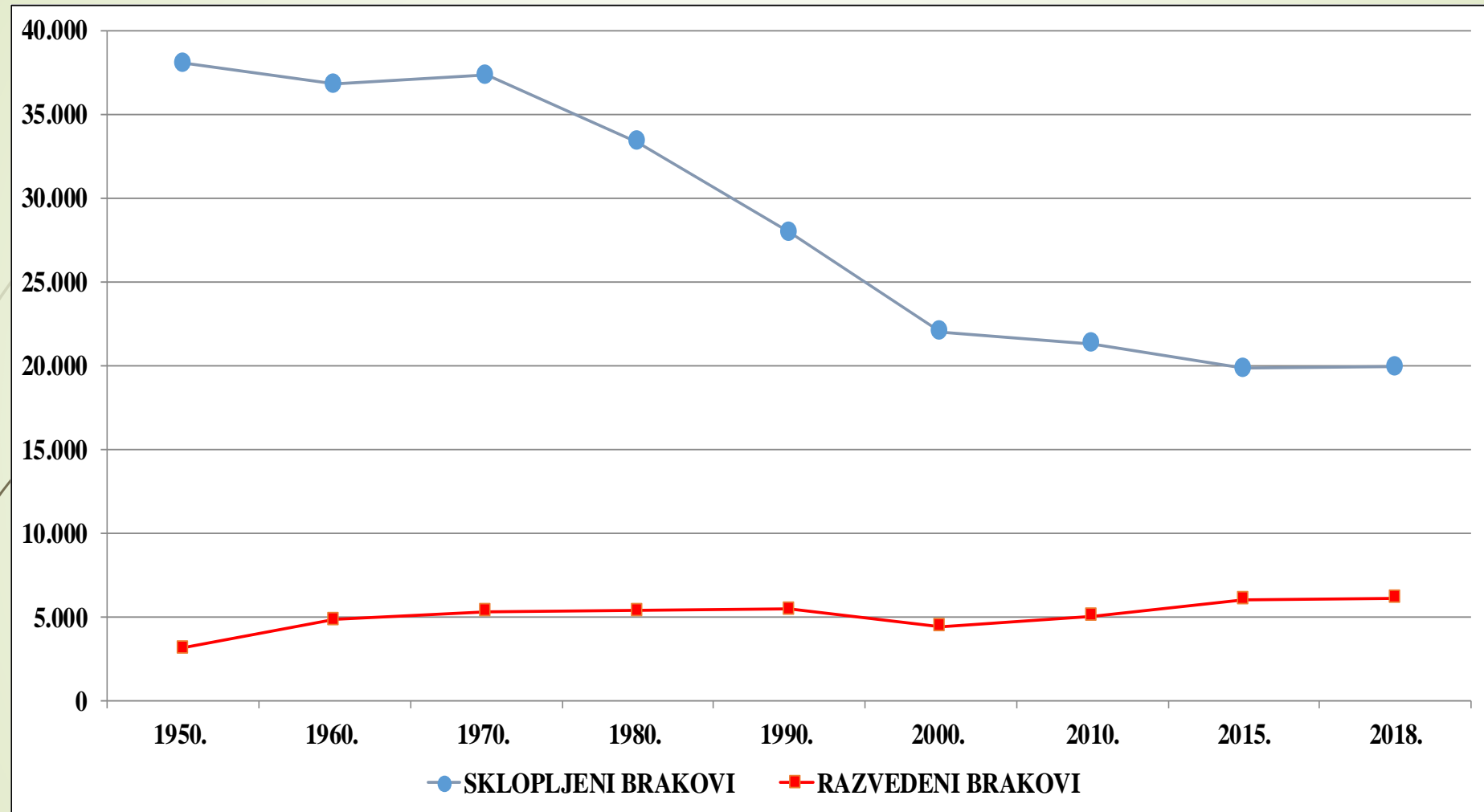
(¹) 2014 to 2016: estimate based on 27 countries (Malta not available).

(²) up to 1990: excluding French overseas departments.

(³) this designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR 1244/1999 and the ICJ Opinion on the Kosovo declaration of independence.

Source: Eurostat (online data code: demo_find)

SKLOPLJENI I RAZVEDENI BRAKOVI U HR

Empirijsko istraživanje svakodnevnih
obiteljskih praksi (rodne raspodjele
poslova u obitelji) i novog očinstva

UZORAK

- online anketa provedena 2021. godine u 15 vrtića iz 12 gradova pretežito iz zapadnog dijela RH
- baze kreirane za diplomske radove Antonele Medić i Larise Ivanac
- očevi djece koja polaze vrtić (N=395)

KARAKTERISTIKE UZORKA (u %)

DOB		OTAC	MAJKA
18 – 29		9	14
30 - 49		47	55
40 i više		44	31
OBRAZOVANJE			
TROGODIŠNJA SŠ		17	8
ČETVEROGODIŠNJA SŠ		28	22
VIŠA ŠKOLA		19	20
FAKULTET		36	50
BROJ DJECE		TIP VEZE	
JEDNO	29	OŽENJEN	88
DVOJE	52	RAZVEDEN	2
TROJE I VIŠE	19	KOHABITACIJA	10

INSTRUMENTI

- svakodnevne obiteljske prakse, odnosno rodna raspodjela poslova u obitelji mjerena je s tri instrumenta:
  - skala odgojnih **bioloških aktivnosti**
  - skala odgojnih **zabavnih aktivnosti**
  - skala **kućanskih poslova**
- **iskustvo socijalizacije** – participacija očeva ispitanika u obiteljskim praksama u obitelji orijentacije
- **stavovi o rodnom odnosima**
- **indikatori novog očinstva** – participacija ispitanika svakodnevnim obiteljskim praksama
- **sociodemografske varijable**

Istraživačka pitanja

- Kolika su očevi uključeni u odgoj djece?
- Kolika su očevi uključeni u obavljanje kućanskih poslova?
- Postoji li veza između iskustva socijalizacije ispitanika i njihove participacije u odgoju djece?
- Postoji li veza između iskustva socijalizacije ispitanika i obavljanja kućanskih poslova?
- Kakva je veza između stavova ispitanika o rodnim odnosima i prakse očinstva ispitanika?
- U kojoj mjeri sociodemografske karakteristike ispitanika (dob, razina obrazovanja) određuju prakse očinstva?

Hipoteze

- **H1:** Većina očeva sudjeluju u aktivnostima vezanim uz odgoj svoje djece.
- **H2:** Većina očeva participira u obavljanju kućanskih poslova.
- **H3:** Postoji veza između rodne socijalizacije u obitelji orijentacije i ponašanja u obitelji prokreacije.
- **H4:** Razina uključenosti oca u odgoj djece i obavljanje kućanskih poslova povezana je sa stavovima o rodnom odnosima.
- **H5:** Postoji veza razine obrazovanja i participacije u odgoju djece i obavljanju kućanskih poslova.

Uključenost očeva u aktivnosti vezane uz odgoj djece (%)

Aktivnost	1	2	3	4	5	M	SD
1. UČENJE DJETETA VOZITI BIKIKL	4,6	4,8	40,5	24,3	25,8	3,62	1,07
2. LOPTANJE S DJETETOM	1,8	6,1	43,8	33,7	14,7	3,53	0,89
3. ODVOĐENJE DJETETA NA SLOBODNE AKTIVNOSTI	7,3	10,4	57,2	19,0	6,1	3,06	0,92
4. IGRANJE DRUŠTVENIH IGARA S DJETETOM	4,3	14,2	65,6	14,7	1,3	2,94	0,71
5. ČITANJE ILI PRIČANJE PRIČE DJETETU	15,2	26,3	49,4	8,1	1,0	2,53	0,88
6. ODLAŽENJE S DJETETOM NA LIJEČNIČKI PREGLED	16,2	28,4	47,6	6,6	1,3	2,48	0,88
7. PRIPREMANJE OBROKA ZA DIJETE	16,5	33,2	45,6	4,3	0,5	2,39	0,82
8. ODLAŽENJE NA SASTANKE U VRTIĆ	31,6	20,0	39,0	5,3	4,1	2,30	1,1
9. OSTAJANJE S DJETETOM KUĆI KAD JE BOLESNO	35,2	28,9	25,8	7,3	2,8	2,14	1,07
10. KUPANJE I OBLAČENJE DJETETA	16,7	62,8	18,7	1,8	0,0	2,06	0,64

1-uvijek ona, 2-pretežno ona, 3-podjednako (ona i ja), 4-pretežno ja, 5-uvijek ja

NIJEDNU AKTIVNOST NE OBAVLJA ISKLJUČIVO JEDAN RODITELJ.

U 1. - 6. U NAJVIŠE OBITELJI PODJEDNAKO SUDJELUJU OVA RODITELJA.

1. I 2. DOMINANTNO OČEVE, A 5. – 10. DOMINANTNO MAJČINE AKTIVNOSTI.

VEĆINA OČEVA JE UKLJUČENA (H1), ALI VIŠE U ZABAVNE NEGO BIOLOŠKE AKTIVNOSTI.

RODNA RASPODJELA ODGOJNIH AKTIVNOSTI

PODJEDNAKO

OTAC

UČENJE DJETETA VOZITI BIKIKL

LOPTANJE S DJETETOM

ODVOĐENJE DJETETA NA
SLOBODNE AKTIVNOSTI

IGRANJE DRUŠTVENIH IGARA S
DJETETOM

ČITANJE ILI PRIČANJE PRIČE
DJETETU

ODLAŽENJE S DJETETOM NA
LIJEČNIČKI PREGLED

MAJKA

PRIPREMANJE OBROKA ZA DIJETE

ODLAŽENJE NA SASTANKE U
VRTIĆ

OSTAJANJE S DJETETOM KUĆI
KAD JE BOLESNO

KUPANJE I OBLAČENJE DJETETA

Uključenost očeva u obavljanje kućanskih poslova

Aktivnost	1	2	3	4	5	M	S
1. BRIGA O SITNIM KUĆNIM POPRAVCIMA	3,0	2,3	18,2	31,9	44,6	4,13	0,98
2. ODLAZAK U KUPOVINU NAMIRNICA	4,1	9,1	57,7	22,5	6,5	3,18	0,86
3. PLAĆANJE RAČUNA I BRIGA O FINANCIJAMA	17,2	9,6	31,4	19,0	22,8	3,21	1,39
4. PRANJE SUĐA I POSPREMANJE STOLA	17,5	25,3	47,8	7,8	1,5	2,51	0,92
5. KUHANJE	29,6	34,9	26,1	7,8	1,5	2,17	1,01
6. PRANJE PROZORA, PODOVA I SL.	39,7	29,1	23,8	5,3	1,8	2,00	1,01
7. ČIŠĆENJE SANITARNIH PROSTORA	52,7	23,5	17,2	3,8	2,8	1,80	1,04
8. PRANJE I GLAČANJE RUBLJA	63,5	21,0	11,4	1,8	2,3	1,58	0,92

1-uvijek ona, 2-pretežno ona, 3-podjednako (ona i ja), 4-pretežno ja, 5-uvijek ja

NIJEDNU AKTIVNOST NE OBAVLJA ISKLJUČIVO JEDAN RODITELJ.

U 2. - 4. U NAJVIŠE OBITELJI PODJEDNAKO SUDJELUJU OVA RODITELJA.

1. JE DOMINANTNO OČEVA, A 5. – 8. SU DOMINANTNO MAJČINE AKTIVNOSTI.

VEĆINA OČEVA PARTICIPIRA (H2), ALI JE POSPREMANJE KUĆE I DALJE MAJČIN POSAO.

RODNA RASPODJELA KUĆNIH POSLOVA

OTAC

SITNI POPRAVCI

PLAĆANJE RAČUNA

PODJEDNAKO

KUPOVANJE NAMIRNICA

PRANJE SUĐA

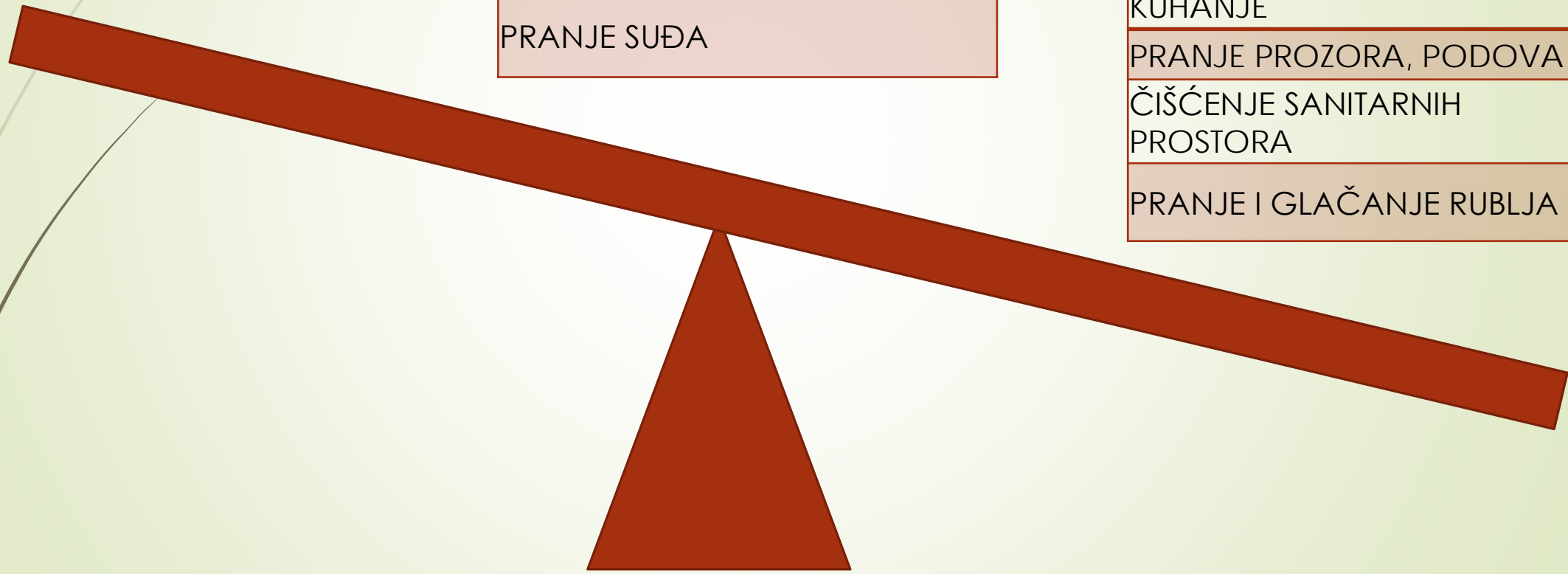
MAJKA

KUHANJE

PRANJE PROZORA, PODOVA I SL.

ČIŠĆENJE SANITARNIH
PROSTORA

PRANJE I GLAČANJE RUBLJA

UČESTALOST PROVOĐENJA AKTIVNOSTI OD STRANE OCA ISPITANIKA (u %)

<i>Aktivnost</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Učio Vas voziti bicikl.	9,6	9,9	20,0	23,6	37,0	3,68	1,316
Loptao se s Vama.	9,9	15,3	24,1	23,0	27,7	3,43	1,305
Igrao s Vama društvene igre.	10,7	13,7	27,1	24,1	24,4	3,38	1,282
Vodio Vas na slobodne aktivnosti.	18,9	15,1	24,1	20,3	21,6	3,11	1,403
Odvodio Vas u vrtić/školu.	18,4	14,0	30,1	15,9	21,6	3,08	1,377
Odlazio s Vama na liječnički pregled.	19,7	17,0	31,5	16,7	15,1	2,90	1,313
Čitao Vam i pričao priče.	27,9	19,7	26,0	13,7	12,6	2,63	1,351
Odlazio na sastanke u vrtić/školu.	29,0	23,6	24,1	11,2	12,1	2,54	1,335
Kupao Vas i oblačio.	29,3	22,7	30,7	8,5	8,8	2,45	1,238
Ostajao s Vama kući kada ste bili bolesni.	37,8	28,2	21,6	5,8	6,6	2,15	1,182

<i>Aktivnost</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Brinuo o sitnim kućnim popravcima.	3,8	3,6	14,0	18,6	60,0	4,27	1,075
Plaćao račune i brinuo o financijama.	11,2	7,4	20,0	20,3	41,1	3,73	1,359
Odlazio u kupovinu namirnica.	8,2	1,1	24,1	25,8	31,8	3,63	1,253
Prao suđe i pospremao stol.	29,6	19,7	28,5	11,2	11,0	2,54	1,314
Kuhao je.	26,8	29,3	21,4	13,2	9,3	2,49	1,270
Prao prozore, podove i sl.	59,5	17,3	15,1	5,2	3,0	1,75	1,080
Čistio sanitarne prostore.	65,5	15,6	13,7	2,2	3,0	1,62	1,003
Prao i glačao rublje.	63,0	20,0	11,8	3,8	1,4	1,61	0,933

1-nikada, 2-vrlo rijetko, 3-ponekad, 4-često, 5-vrlo često

OČEVI ISPITANIKA BILI SU UKLJUČENI U AKTIVNOSTI NA SLIČAN NAČIN
KAO I NJIHOVI SINOVI

VEZA AKTIVNOSTI ISPITANIKA I NJEGOVA OCA

(PEARSONOV KOEFICIJENT KORELACIJE)

OSTAJANJE S DJETETOM KUĆI KAD JE BOLESNO	,206**
ODLAŽENJE S DJETETOM NA LIJEČNIČKI PREGLED	,243**
ČITANJE ILI PRIČANJE PRIČE DJETETU	,242**
UČENJE DJETETA VOZITI BIKIKL	,148**
ODLAŽENJE NA SASTANKE U VRTIĆ	,370**
ODVOĐENJE DJETETA NA SLOBODNE AKTIVNOSTI	,103*
LOPTANJE S DJETETOM	,133*
IGRANJE DRUŠTVENIH IGARA S DJETETOM	,192**
KUHANJE	,212**
PRANJE I GLAČANJE RUBLJA	,230**
PRANJE SUĐA I POSPREMANJE STOLA	,220**
PRANJE PROZORA, PODOVA I SL.	,235**
ČIŠĆENJE SANITARNIH PROSTORA	,222**
ODLAZAK U KUPOVINU NAMIRNICA	,196**
BRIGA O SITNIM KUĆNIM POPRAVCIMA	,279**
PLAĆANJE RAČUNA I BRIGA O FINANCIJAMA	,243**

**UTVRĐENA JE (STATISTIČKI SLABA) VEZA IZMEĐU AKTIVNOSTI
ISPITANIKA I NJIHOVIH OČEVA (H3)**

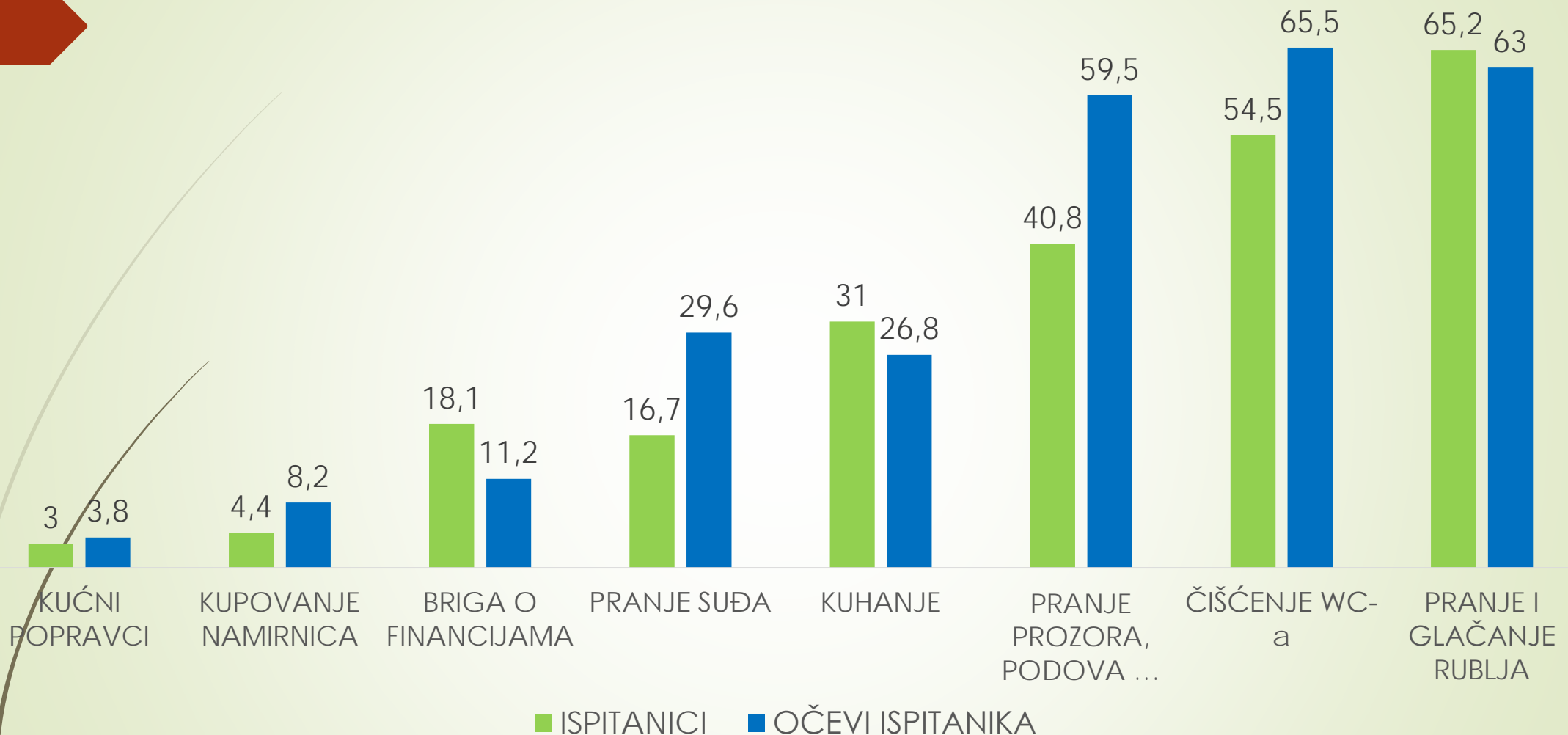

USPOREDBA AKTIVNOSTI ISPITANIKA I NJEGOVA OCA

Aktivnosti	ISPITANIK (UVIJEK ONA)	OTAC (NIKADA)	RAZLIKA
Učenje djeteta voziti bicikl	4,9	9,6	+4,7
Loptanje s djetetom	1,9	9,9	+8,0
Odvođenje djeteta na slobodne aktivnosti	7,7	18,9	+11,2
Igranje društvenih igara s djetetom	4,4	10,7	+6,3
Čitanje ili pričanje priče djetetu	15,6	27,9	+12,3
Odlaženje s djetetom na liječnički pregled	15,9	19,7	+3,8
Odlaženje na sastanke u vrtić	33,2	29,0	-4,2
Ostajanje s djetetom kući kad je bolesno	37,0	37,8	+0,8
Kupanje i oblačenje djeteta	17,0	29,3	+12,3

ISPITANICI MANJE APSTINIRAJU OD VEĆINE ODGOJNIH AKTIVNOSTI OD SVOJIH OČEVA

USPOREDBA KUĆNIH POSLOVA KOJE ISPITANICI I NJIHOVI OČEVI NIKADA NE OBAVLJAJU (u %)

ISPITANICI PARTICIPIRAJU U DIJELU KUĆNIH POSLOVA KOJE NJIHOVI OČEVI NIKADA NISU OBAVLJALI

Stavovi ispitanika o rodnim odnosima (u %)

Tvrdnje	1	2	3	4	5	M	SD
UZIMANJE RODILJNOG DOPUSTA PRIMJERENIJE JE MAJKAMA NEGO OČEVIMA.	13,9	14,4	17,5	23,8	30,4	3,42	1,527
VEĆINA POSLOVA U DOMAĆINSTVU PO SVOJOJ PRIRODI VIŠE ODGOVARA ŽENAMA.	21,0	18,0	26,3	20,8	13,9	2,89	1,333
FINANCIJSKO UZDRŽAVANJE OBITELJI VIŠE JE ULOGA OCA NEGO MAJKE.	26,1	11,6	27,3	18,0	17,0	2,88	1,428
AKO JE U BRAKU SAMO JEDAN SUPRUŽNIK ZAPOSLEN, PRIRODNIJE JE DA TO BUDE MUŠKARAC.	30,4	16,7	17,5	15,2	20,3	2,78	1,148
OPĆENITO SE BRIGOM O DJECI VIŠE TREBA BAVITI MAJKA, NEGO OTAC.	47,6	16,5	25,3	7,6	3,0	2,02	0,821
DOBRO JE DA U BRAKU POSTOJI JEDNAKOST IZMEĐU MUŽA I ŽENE, ALI JE BOLJE DA MUŽ IMA POSLJEDNJU RIJEČ.	51,4	16,7	18,2	8,9	4,8	1,99	1,229

1-uopće se ne slaže, 2-ne slažem se, 3-niti se slažem niti se ne slažem, 4-slažem se, 5-u potpunosti se slažem

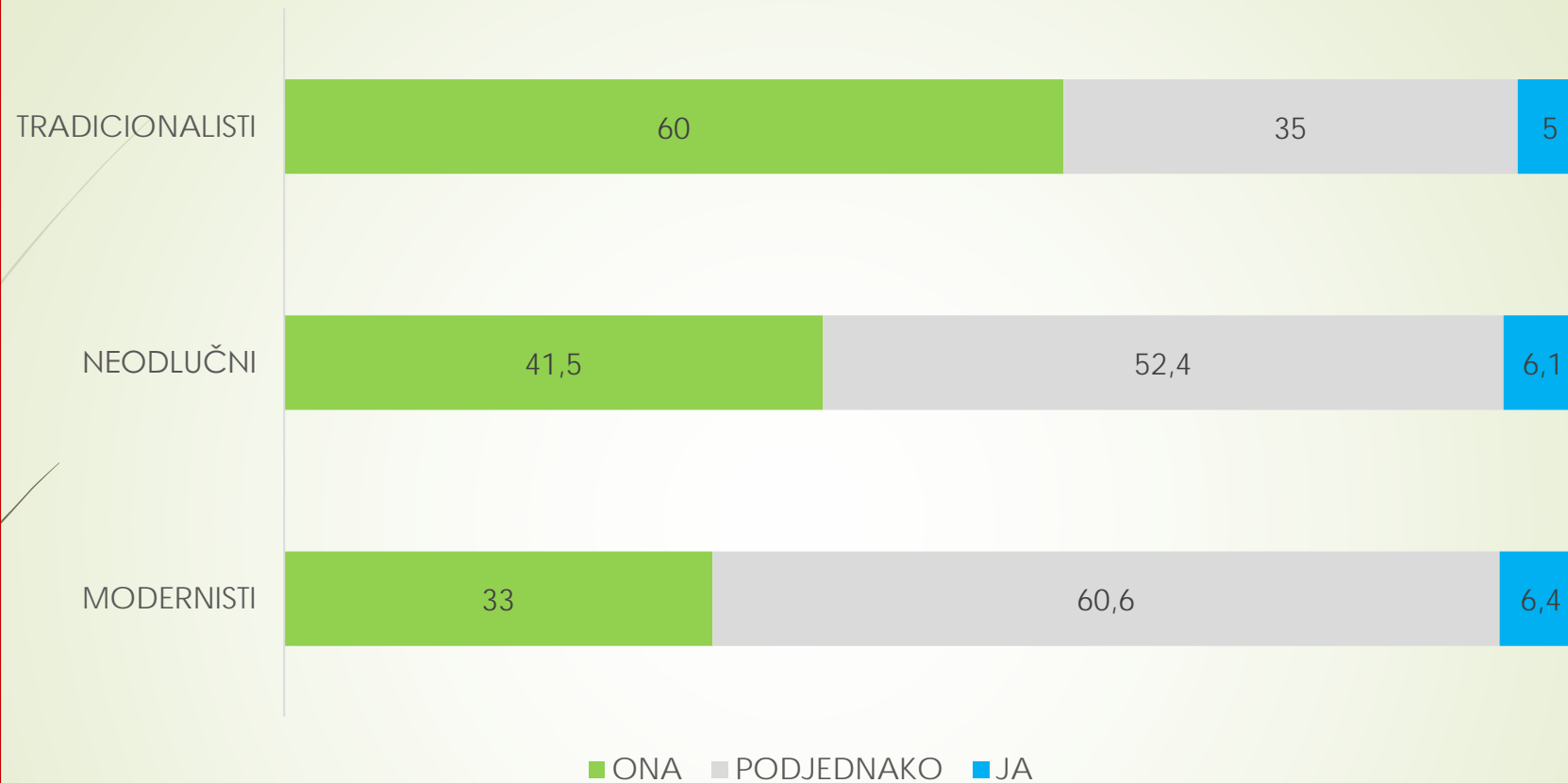
IAKO ISPITANICI VEĆINSKI ZAGOVARAJU MODERNISTIČKE STAVOVE, KADA JE RIJEČ O UZIMANJU RODILJNOG DOPUSTA, OBAVLJANJA KUĆNIH POSLOVA I MODELA OCA HRANITELJA ZNAČAJNO JE PRISUTAN I TRADICIONALISTIČKI DISKURS.

RAZLIKE U PARTICIPACIJI S OBZIROM NA STAVOVE O RODNIM ODNOSIMA

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>Post-hoc</i>	<i>p</i>
INDEKS BIOLOŠKIH ODGOJNIH AKTIVNOSTI						
1. MODERNISTI	2,55	,631	2	10,243	1>2 1>3	<,001
2. NEODLUČNI	2,35	,628				
3. TRADICIONALISTI	2,13	,747				
INDEKS ZABAVNIH ODGOJNIH AKTIVNOSTI						
1. MODERNISTI	3,13	,593	2	8,973	1>3 2>3	<,001
2. NEODLUČNI	3,14	,604				
3. TRADICIONALISTI	2,75	,876				
INDEKS OBAVLJANJA KUĆANSKIH POSLOVA						
1. MODERNISTI	2,73	,581	2	6,139	1>3	=,002
2. NEODLUČNI	2,63	,653				
3. TRADICIONALISTI	2,40	,741				

POSTOJI VEZA STAVOVA O RODNIM ODNOSIMA I RAZINE PARTICIPACIJE ISPITANIKA U ODGOJNIM AKTIVNOSTIMA I KUĆNIM POSLOVIMA (H4).

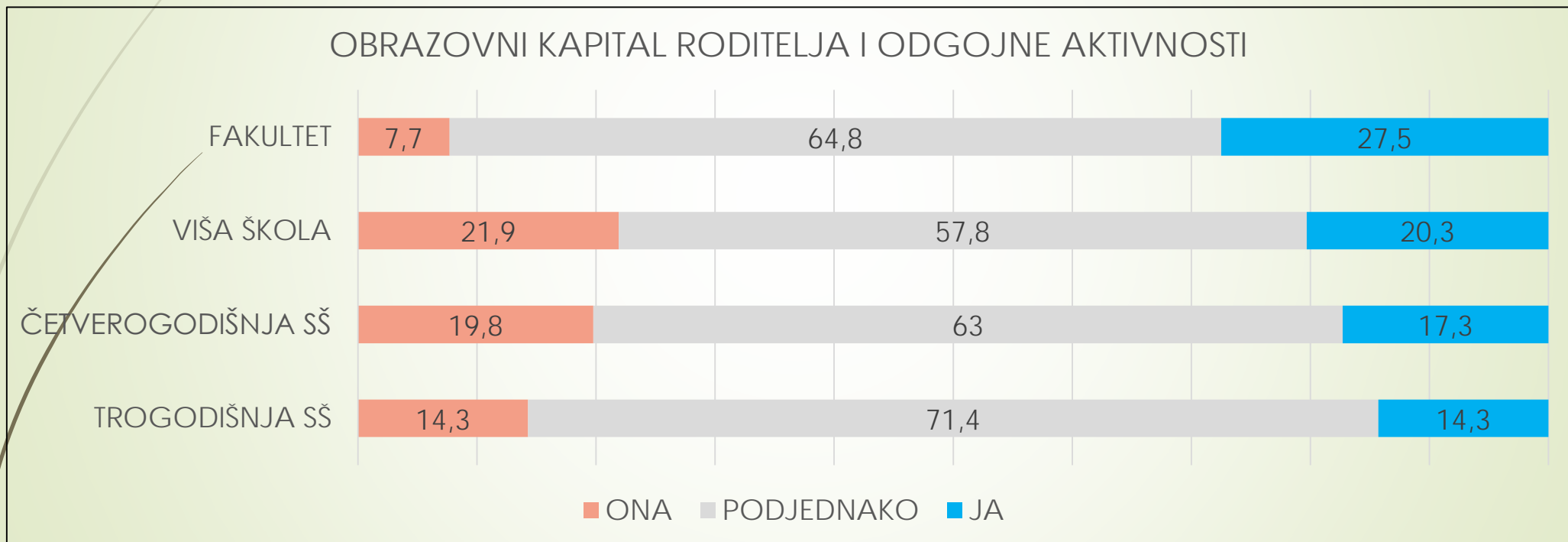
VEZA STAVOVA I OBAVLJANJA KUĆNIH POSLOVA

ISPITANICI MODERNIJIH STAVOVA O RODNIM ODNOSIMA DVOSTRUKO VIŠE PARTICIPIRAJU U KUĆNIM POSLOVIMA OD ONIH S TRADICIONALIM STAVOVIMA.

Obrazovanje ISPITANIKA		M	SD	df	F	Post-hoc
ODGOJNE AKTIVNOSTI	1. Trogodišnja SŠ	2,79	,765	3	7,693**	1<4
	2. Četverogodišnja SŠ	3,03	,642			3<4
	3. Viša škola	2,97	,712			
	4. Fakultet	3,25	,545			

JEDINA UTVRĐENA VEZA SOCIODEMOGRAFSKIH I ZAVISNIH VARIJABLI JE VEZA IZMEĐU RAZINE OBRAZOVANJA I SUDJELOVANJA OČEVA U ODGOJNIM AKTIVNOSTIMA (H5)

ZAKLJUČCI

- većina očeva participira u svakodnevnim obiteljskim praksama odgoja djece i kućanskim poslovima
- očevi puno više participiraju u zabavnim aktivnostima s djecom, nego u njezi djeteta
- rodno segregirana podjela vidljiva je u njezi predškolskog djeteta koja je i dalje majčina dužnost
- rodna socijalizacije u obitelji orijentacije utječe na ponašanje ispitanika u obitelji prokreacije
- međugeneracijske razlike u obiteljskim praksama vidljive su u manjoj apstinenciji ispitanika od njihovi očeva u pojedinim aktivnostima i većem zajedničkom angažmanu s partnericom

ZAKLJUČCI

- većina ispitanika ima modernističke stavove o rodnim odnosima, ali nezanemarivo je prisutan i tradicionalistički diskurs
- ispitanici s modernijim stavovima angažiraniji su u svakodnevnim obiteljskim praksama od onih s tradicionalnim stavovima
- stavovi se dijelom razlikuju od prakse
- Je li dio ispitanika davao društveno prihvatljive odgovore?
- budući da razina obrazovanja vrlo slabo utječe na angažman očeva, možemo pretpostaviti da je razina angažmana povezana s generacijskom pripadnošću
- usprkos valu retradicionalizacije hrvatskog društva, rodna egalitarnost u obitelji i veći obiteljski angažman očeva sve prisutniji u svakodnevnici hrvatskog društva